

Også den ældste traktat mellem Rom og Carthago, som Polyb placerer til republikkens første år, godtager Bloch, og med mange ser han den bestyrket af det sensationelle indskriftfund ved Pyrgi, Caeres havneby. Ved udgravningen af en helligdom dér fra slutningen af sjette århundrede f. Kr. fandtes i 1964 tre stykker guldblik med indskrifter, den ene i fønikisk, de to andre i etruskisk sprog. Det er ganske vist ikke den længe eftersøgte bilinguale indskrift, der skal løse »Etruskernes gåde«, idet teksterne ikke er identiske. Det drejer sig om tre dedikationer af den etruskiske helligdom til en fønikisk gudinde. Dedikator er kongen af Caere. En så nær relation mellem Caere og Carthago i sjette århundrede bestyrker i høj grad formodningen om, at lignende forbindelser kan have bestået mellem Carthago og Rom. Hvis imidlertid Polybs første traktat med Carthago er at datere til republikkens første år, følger deraf, at den politiske tilstand, som traktaten afspejler, dækker en historisk virkelighed, og da er Alföldis sendatering af Roms ekspansion i Latium ikke rigtig.

Det kan være af betydning at konstatere forskellene mellem de to forfattere. Begge bevæger sig på hjemmebane og henviser flittigt til deres egen forskning, men medens Alföldi er den kritiske historiker, der anvender historiens hjælpevidenskaber, står Bloch snarere som repræsentant for disse end som historiker i snævrere forstand. Hvor Alföldi løser konflikten mellem historiografisk tradition og arkæologisk evidens ved at indskyde et led, der er bevidst historieforfalskning og derved giver hovednøglen til forståelsen, er Bloch mere selektiv i sin metode og undgår derved Alföldis drastiske fremgangsmåde. Karakteristisk nok slutter Bloch sin bog med at fremhæve to kapitler af Livius' første bog, 24 og 31, hvor der gives en forklaring på fetialrettens oprindelse og principper. Bloch lovpriser her Livius, fordi han allerede i begyndelsen af sit værk lægger så stor vægt på disse primitive retsregler for »rerum repetitio« og »indictio belli«. Overholdelsen af disse regler var for romerne betingelsen for, at man kunne tale om »bellum justum«. Netop i skildringen af sådanne institutioner har Livius imidlertid sikkert været ganske afhængig af den antikvariske forskning, og fetialrettens grundsætninger har efter al sandsynlighed været lettest at finde hos Varro. På basis af dennes forskningsresultater rekonstrueredes under Augustus en lang række religiøse institutioner, der forlængst var gået af brug. Det er et spørgsmål, om ikke Bloch på samme måde som Alföldi overvurderer de romerske antikvarers resultater og dermed deres værdi som kilde til den ældste romerske historie.

JENS ERIK SKYDSGAARD

OTTO MØRKHOLM: Antiochus IV of Syria. *Classica et Mediaevalia*. Dissertationes VIII. København, Gyldendal, 1966. 229 s. 40 kr.

Gennem arbejdet med sin publikation af Nationalmuseets betydelige samling af seleukidemønter i hæfte 35 af det store katalogværk »Sylloge Nummorum Graecorum« har Den kongelige Mønt- og Medaillesamlings unge overinspektør, cand. mag. Otto Mørkholm fattet interesse for den særprægede konge Antiochos IV (175–164 f.v.t.), som er blevet kendt i eftertiden på grund af sit sammenstød med den romerske verdensmagt under en aktion mod Ægypten i 168 og i endnu

højere grad som følge af de forfølgelser, han satte ind mod Jerusalems jøder. Som udslag af denne interesse offentliggjorde han i årene 1960–64 fem afhandlinger, i hvilke han først og fremmest gik ind på Antiochos' møntprägning og de historiske slutninger, der kan udtrækkes af denne, og nu har han ladet resultaterne fra disse afhandlinger indgå i en sammenfattende biografi af syrerkongen: »Antiochus IV of Syria«, som han i forbindelse med afhandlingerne forsvarede for den filosofiske doktorgrad ved Aarhus Universitet i november 1966.

Mørkholm indleder sin bog med en kritisk behandling af overleveringen om freden i Apamea 188 og dens følger for seleukideriget, og derpå gør han i tilknytning til sin skarpsindige afhandling »The Accession of Antiochus IV of Syria« (i *The American Numismatic Society Museum Notes XI*, 1964) rede for de indviklede og livligt omdiskuterede omstændigheder ved Antiochos IV's tronbestigelse. Herunder lykkes det ham som frugt af et tilbunds gående studium af det foreliggende møntmateriale at bringe et definitivt bevis for, at den barnekonge med navnet Antiochos, der var Antiochos IV's medregent de første år, ikke, som påstået, var hans egen, men derimod broderen og forgængeren Seleukos IV's søn.

Efter de omtalte indledende manøvrer går Mørkholm i de følgende kapitler over til at betragte Antiochos IV's forhold til den øvrige hellenistiske verden, idet han specielt i de mindste detaljer følger hans dobbelte krigeriske fremstød mod ptolemæerriget. Især søger han i tilknytning til den britiske forsker T. C. Skeat at opstille et nyt kronologisystem for syrerkongens Ægyptensfelttog; men det lider af den svaghed, at det alene hviler på en vilkårlig fortolkning af en kortvarig ny ægyptisk æra i slutningen af 170 og ydermere ikke harmonerer med den bevarede skriftlige overlevering hos Polyb og Livius. Betænkeligt er det også, at Mørkholm i Ægyptensafsnittet holder fast ved W. Ottos lidet funderede teori om, at Antiochos IV opkastede sig til formynder for den unge konge Ptolemaios Philometor.

Kapitel VI og VII er helliget Antiochos IV's indre politik. En prosopografisk undersøgelse med det formål at klarlægge seleukiderigets administrationssystem giver kun yderst lidt som følge af det alt for sparsomme kildemateriale. Større held har Mørkholm med at tilbagevise de hyppigt fremsatte hypoteser om, at Antiochos dels var en stor bygrundlægger, dels drev en bevidst helleniseringspolitik. Men hvad der især gør de pågældende kapitler værdifulde, er Mørkholms grundige behandling af Antiochos IV's møntprägning, der for det meste er et koncentrat af den metodisk forbilledlige afhandling »Studies in the Coinage of Antiochus IV of Syria« (i *Videnskabernes Selskabs Historisk-filosofiske Meddelelser* bd. 40, 1953) – uden sammenligning Mørkholms betydeligste videnskabelige arbejde. Gennem minutøse stempelstudier leverer han her en evident påvisning af, at den hidtil rådende kronologi for Antiochos IV's møntprägning i hovedstaden Antiochia trænger til en kraftig revision. Også for det fönikiske møntsted Ace Ptolemais foreslås en ny kronologi; men da denne lader alle indicier fra selve møntmaterialet vige til fordel for axiomet om, at Antiochia altid er kommet før Ace med innovationer på møntprägningens område, virker den mindre overbevisende.

I kapitel VIII følger en solid gennemgang af Antiochos IV's herostratisk

berømte politik over for Judæa, og endelig tager Mørkholm i slutkapitlet syrerkongens østpolitik op til en suveræn behandling, hvorunder han eftertrykkeligt tager livet af Tarns og Altheims hypoteser om Antiochos' vidtflývende antiparthiske planer.

Efter at have fulgt de forskellige sider af Antiochos IV's virke gør Mørkholm i bogens konklusion regnebrættet op for denne konge. Han slår fast, at Antiochos hverken var gal eller genial, men i og for sig ret almindelig – og dermed også mindre spændende, end de fleste forskere tidligere har antaget. Og selv om Mørkholm nok til tider er vel tilbøjelig til at frakende sin »helt« alle mulige excesser, virker hans Antiochos-billede i det store og hele overbevisende.

Mørkholms værk er især bemærkelsesværdigt ved sin intensive udnyttelse af det numismatiske materiale til belysning af Antiochos IV's kongetid, og det får først og fremmest sin videnskabelige værdi gennem inddragelsen af de vigtige resultater, forfatteren er nået frem til i de tilknyttede afhandlinger. Bortset herfra indeholder »Antiochos IV of Syria« ikke så forfærdelig meget nyt om den i forvejen stærkt omdebatterede syrerkonge; men derfor er det alligevel en særdeles værdifuld herskerbiografi. Den rager ved sin grundighed, klarhed og gennemført forsigtige kritik højt op over alle sine forgængere og skulle have gode chancer for at blive stående som standardværket om Antiochos IV.

RUDI THOMSEN

THORSTEN ANDERSSON: Svenska Häradnamn. Nomina Germanica. Arkiv för germansk namnforskning, utg. av Jöran Sahlgren, 14. Lund 1965. 397 s. 50 sv. kr.

Kærnen i denne svenske disputats er en indgaaende analyse af herredsdannelsen i Östergötland, men samtidig behandler den udførligt det nordiske herreds oprindelse i sin helhed. Forf. er navneforsker, og følgelig er den sproglige behandling af herredsnavnene overalt det grundlæggende. Hele det middelalderlige materiale fra Sverige (incl. de skaanske landsdele) er samlet og indordnet i en herredsnavnernes typologi ud fra konstruktionsformer og begrebsindhold. Forf. er fortrolig med dansk herredsforskning og medinddrager stadig de danske herreder i sine undersøgelser. Der er saaledes fremlagt et stort og veldisponeret grundlag for herredsdannelsens problembehandling. Forf. vil imidlertid ikke nøjes med den sproglige analyse. Det er hans tese, at de varierende navnetyper repræsenterer tilsvarende forskelle i den faktiske herredsdannelse. Særlig vægt lægger han paa en sontring mellem, hvad han kalder »oprindelige bygdenavne« og »primære herredsnavne« – mellem herreder, der i de ældste belæg er rene bygdebetegnelser (Fjäre, Kind), men siden forsynes med et efterhængt -herred, og andre, der allerede i ældste forekomst har -herred som et integrerende led i benævnelsen, mens første led normalt er typiske landsbynavne eller lokalitetsbetegnelser (Ingelstad-h., Höks-h.).

Sprogligt er denne tvedeling evident for landskaberne øst for Øresund, men for de ældre herredsomraader vest for Sundet er den meningsløs, da -herred praktisk talt undtagelsesløst er føjet til i ældste kendte benævnelse, for Sjælland allerede i 1085 og for de to vestlige »lande« som helhed i Kong Valdemars